

Katoliški GLAS

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Gorizia, Riva Piazzutta, 18 - tel. 3177
PODUREDNIŠTVO:
Trieste, Vicolo d. Rose, 7 - tel. 37603

Polletna naročnina L. 1.000
Letna naročnina L. 2.000
Letna inozemstvo L. 3.000
Poštno čekovni račun: štev. 24/12410

Leto XVII. - Štev. 28 (853)

Gorica - četrtek, 8. julija 1965 - Trst

Posamezna številka L 50

Odpornišтво in revolucija na Slovenskem

Približno pred mesecem dni so na tržaški univerzi imeli poseben mednarodni študijski teden posvečen odporništvu (rezistenci) v Evropi med zadnjo vojno. Nastopili so razni govorniki in poročevalci iz vrst številnih odporniških gibanj pri evropskih narodih. Zaključek študij je bil na kratko tale: Odpornišтво se je rodilo kot elementarna sila pri vseh evropskih narodih, ki jih je zasužnjil nacifašizem. Zadobilo je pa v teku borbe dvojen obraz: en del se je boril proti nacifašizmu za demokracijo in svobodo, drugi se je boril za komunistično diktaturo ali za takozvano ljudsko demokracijo. Ta dvojni obraz odporništvu najdemo pri vseh narodih le s to razliko, da so ponekod na koncu zmagali komunisti in uničili ostalo odpornišтво ter mu nadeli vzdevek »izdajalstva«; drugod so zmagali demokratični odporniki in pustili svobodo tudi komunistom.

ENOTNOST SLOVENSKEGA ODPORA LETA 1941

Takšna je v kratkih besedah podoba odporništvu ali rezistence v Evropi in seveda tudi pri nas na Slovenskem. Pri nas je morda še bolj izrazita kot kje drugje, ker smemo mirno trditi, da med Slovenci nismo imeli ne fašistov ne nacistov; naš narod je bil v celoti proti nacifašizmu. To je danes zgodovinsko dokazano dejstvo, ki ga morajo priznavati vsi objektivni pisci. Naj omenim le Edvarda Kocbeka. Ta piše v svoji knjigi Slovensko poslanstvo takole: »V sebi sem začutil vzgib tistega nadčloveškega primikovanja in zblíževanja, ki smo ga opazili pri Slovencih nekaj pred zlomom Jugoslavije, posebno pa vso pomlad po katastrofi (1941). Takrat smo pozabili na vse, kar nas je razdvajalo, in se nenavadno zblížili v vsem, s čimer nas je usoda enako prizadela. Tisti meseci so ostali v meni najlepše razodetje slovenske človečnosti... Vrednost tiste človečnosti ni bila v nekakšnem plemenitenem slogaštvu, temveč v priznavanju nazorskega pluralizma, usmerjenega v enotno slovensko bit. Slovenci smo leta 1941 prvič v zgodovini fizično doživeli enotnost svojega narodnega telesa...« V teh besedah moza, ki je pozneje pomagal razbiti to enotnost slovenskega telesa, imamo zgodovinsko pričevanje, da Slovenci nismo bili ne za fašizem ne za nacizem; kot celota smo bili čustveno in miselno nastrojeni zoper tedanje okupatorje naše domovine. Kocbek pravi, da je to veljalo za vse Slovence, kakor koli so bili idejno orientirani. Torej lahko približno dejstvo: med Slovenci ni bilo petokolonašev in kolaboracionistov, ko je tujec zasedel Slovenijo.

REVOLUCIJA JE SLOVENSKO ENOTNOST RAZBILA

Kaj pa pozneje? Ali imamo mar med Slovenci edinstveni pojav, da so se pozneje v teku vojne pojavili kolaboracionisti, filonacisti, z eno besedo kvislinci in izdajavci? Če poslušamo uradno zgodovino v Sloveniji in pri nas Primorski dnevniki, se je kaj takega med Slovenci res zgodilo: en del naroda naj bi prešel k sodelovanju z okupatorjem, potem ko se je od začetka tako enodušno izrekel proti njemu. Če bi to bilo res, potem bi mi Slovenci bili edini narod, kjer se je kaj podobnega zgodilo. Toda dejstva so drugačna. Tudi o tem moremo danes govoriti z zgodovinskimi dokazi.

Prva priča naj nam bo zopet Kocbek. Leta 1943 je bil Edvard Kocbek sredi revolucionarnih bojev skupaj s komunisti. Ko se je takrat, jeseni 1943, oziral nazaj, je zapisal: »Današnja nezbežna osvobodilna diferenciacija je vse tisto potisnila v ozadje«, namreč enotnost naroda proti okupatorju iz spomladi leta 1941. V dveh letih se je torej zgodilo, da se je enotnost slovenskega odpora zoper nacifašizem razbila. Zakaj? Kdo je kriv? Kocbek odgovarja: diferenciacija osvobodilnega gibanja. Z drugimi besedami: našo enotnost je razbila OF, ki ni vodila svobodilnega

boja, temveč komunistično revolucijo. Ob tem dejstvu smo se Slovenci razšli, kakor se je do sedaj razšel še vsak narod v zgodovini, ko se je med njim pojavila revolucija. Revolucija je namreč v tem, da en del naroda hoče vsiliti drugemu svoje gledanje na svet in svoje nazore. V našem slovenskem primeru je šlo za komunizem Stalinovega kova. Tega so hoteli slovenskemu narodu vsiliti. Zato so kričali na vse grlo: »V boj za svobodo, v boj za sovjetje!« In pa: »Tito naš, Stalin naš!« Slovenski človek je spoznal, da pri OF ni šlo za svobodo kot tako, temveč za svobodo s posebnim obrazom. Tedaj je del naroda, ki je hotel svobodo, a ni hotel Stalina in sovjetov, vstal in se uprl tej nakani. Nastala je revolucija in protirevolucija. Torej ne več prvenstveno boj proti okupatorju, nego boj za revolucijo in proti revoluciji. Pisatelj Maver je to stanje takole opisal: »Bila sta dva koncepta za bodočnost. Sedanji oblastniki (komunisti) so imeli svojega in so se balli, da bi po končani borbi znalo priti na površje nekaj starega, najsi bi bilo klerikalno ali liberalno. Bili so imeli svoj koncept, toda obliki so bili za svobodo. Razlika je bila v obliki svobode. Če bi bilo to, kar je za nami, res samo vojska, bi svoboda imela samo en obraz. Ker pa je bila revolucija, sta bila dva in drugega velik del naroda ni hotel... Če gledamo preteklo borbo s stališča moralnih principov, potem tudi ni izdajavcev gre samo za revolucionarje in protirevolucionarje. Nasprotnik je imel pravico, da se je boril proti temu, kar se mu je po vesti upiralo.« (Ljudje pod bičem, II. del, str. 25).

»IZDAJAVCI« NISO IZDAJAVCI

Zaključiti smemo: odpor slovenskega ljudstva zoper okupatorja, zoper nacifašizem je bil enodušen kot pri malokaterem narodu. Ko so pa komunisti s pomočjo »levih krščanskih in sokolskih« pomagačev začeli svojo krvavo revolucijo, se je enotni odpor zoper okupatorja razbil na revolucijo in protirevolucijo. Pravih kvislincov in kolaboracionistov, kot jih poznamo pri številnih drugih narodih, med Slovenci pa ni bilo. Če je bil kateri, je bil to črna ovca, nikakor pa ni bil kolaboracionizem kak množičen pojav med Slovenci. Na to smemo biti ponosni! Ker je pa zmogala revolucija in sicer Stalinova revolucija, je ta vse svoje idejne nasprotnike proglasila za kolaboracioniste in nacifašiste, in s tem za izdajavce. Na žalost je njeni propagandi uspelo o tem prepričati zapadne zaveznike in je zaradi tega bilo toliko nepotrebnih in nedolžnih žrtv po končani vojni. Pa tudi mlajši rod med nami, ki prebira le Primorski dnevnik in slično čtivo, nima jasnih pojmov o dogajanju na Slovenskem med zadnjo vojno, zato še vedno ponavlja obrabljene zveze o kolaboracionistih in izdajavcih. Ker pa živimo v svobodni demokraciji, bi bil čas, da se tudi mladi objektivno informirajo o značaju revolucije in protirevolucije na Slovenskem med zadnjo vojno. To je danes, po 20 letih, stvar vesti vsakega Slovenca.

(r + r)

Sovjetsko-jugoslovanski odnosi

Ob zaključku razgovorov, ki jih je imel predsednik Tito s sovjetskimi voditelji med svojim obiskom v Sovjetski zvezi, je bilo izdano skupno zaključno poročilo, iz katerega izhaja, da so se odnosi med Moskvo in Beogradom povsem normalizirali. Obe strani namreč imata enaka ali sorodna stališča do vseh glavnih svetovnih političnih problemov. Tako je v skupni izjavi med drugim rečeno, da se tako Jugoslavija kot Sovjetska zveza zavzemata za splošno in popolno razorožitev, za preprečevanje nadaljnjega širjenja jedrskega orožja ter za prepoved vseh jedr-

Po dvajsetih letih vsakovrstnega eksperimentiranja s socialističnim gospodarjenjem so jugoslovanski komunistični voditelji uvideli, da ta pot, po kateri so hodili doslej, ne pelje nikamor. Ugotovili so, da je absolutno treba menjati kriterije, po katerih naj se ravna tako industrijska kot kmetijska proizvodnja. Vse preveč so se zapirali v avtarkizem, ravnaje se po načelu: vse moramo sami proizvajati doma, da ne bomo odvisni od nikogar. Posledica tega je, da številne nove tovarne, ki so na ta način zrastle vsepovsod, ne delajo s polno zmogljivostjo, da je produktivnost zelo nizka in proizvodne cene zelo visoke, tako, da svoje izdelke težko plasirajo na svetovni trg, kjer je konkurenčnost cen odločilni faktor.

Na drugi strani pa je šel razvoj v razvitih industrijskih državah Zahodne Evrope v smer integracije in specializacije, kar je omogočilo, zaradi serijske proizvodnje znižanje proizvodnih stroškov. Na podoben način so se začele organizirati države vzhodnega bloka s Sovjetsko zvezo na čelu, ki so v ta namen ustanovile Svet za medsebojno gospodarsko pomoč (COMECON). Jugoslavija se je zaradi svoje neopredeljenosti za eno ali drugo stran znašla v zelo neprijetnem položaju. Domači trg ne more absorbirati vseh njenih izdelkov, nerazvite države Afrike in Azije ne kupujejo dosti, ker so same potrebne pomoči. Dejstvo pa je, da že od leta 1948 naprej preko 60% jugoslovanske trgovine odpade na zahodne evropske države. To je za Jugoslavijo temeljne važnosti. Zato je na vse načine pospeševala izvoz v te dežele. Podpi-

rala je domača podjetja z raznimi olajšavami in dotacijami, da so lahko spravila svoje izdelke na mednarodni trg po primernih cenah.

Toda posledica tega je, da so se podjetja navadila lagodno živeti ter niso posevala nobene pažnje, da bi se osamosvojila, da bi zvišala produktivnost ter znižala proizvodne stroške. Vsa pomoč države se je izkazala za neučinkovito in celo škodljivo. Država je z vedno večjo težavo našla sredstva za kritje izgub, zato je začel izvoz upadati, skratka nastal je zastoj v proizvodnji.

NOVA MERILA GOSPODARJENJA

Nastalo je vprašanje: Kaj sedaj? Po pregledu preteklih izkušenj je bilo na dlani, da nazaj ni mogoče. Edini izhod je bil temeljito revidirati dosedanji način proizvodnje in gospodarjenja sploh. Tako je padla odločitev o novi gospodarski reformi, ki naj odpravi vse negativne pojave, hibe in pomanjkljivosti ter postavi proizvodnjo na realno podlago. Temeljno načelo napovedane reforme je, da morajo biti osnovno merilo za vse investicije in vsako proizvodnjo njihova rentabilnost, katero je treba vrednotiti s kriteriji razvitih svetovnih industrij. Le na ta način bodo lahko podjetja lahko plasirala svoje izdelke na svetovni trg po realnih konkurenčnih cenah in ne po umetnih kot doslej.

Vsa proizvodna podjetja so sedaj postavljena pred preizkušnjo, da se izkažejo, če so zmožna sama živeti. Vsi nerentabilni obrati bodo morali prenehati s proizvodnjo

ali pa preusmeriti svojo dejavnost. Ta dolgoročni proces, ki bo trajal več let, bi moral preusmeriti jugoslovansko gospodarstvo od pretežno ekstenzivnega k intenzivnemu gospodarjenju.

V zvezi s prilaganjem novim pogojem gospodarjenja se bodo morala podjetja in država spoprijeti z nekaterimi vprašanji socialnega značaja, kot so odpusti in strokovna preobrazba delavcev. »Marsikje se morajo dotakniti tudi vprašanja, ali ni morda za stroji in pisalnimi mizami preveč ljudi. Če v podjetju ob zboljšani organizaciji v prid intenzivnejšemu gospodarjenju nekaterim ni mogoče najti delovnega mesta, potem skorajda ni drugega izhoda kot prenehanje delovnega razmerja. Čedalje zahtevnejši pogoji gospodarjenja ne omogočajo »socialne« (Ljubljansko »Delo« z dne 13.6.1965). Podjetja bodo torej postavljena pred enake probleme kot ona v kapitalističnem sistemu. Napovedana reforma terja od njih večjo produktivnost, zmanjšanje proizvodnih stroškov. Vse, kar ovira dosego teh ciljev, je treba odstraniti.

STVARNA SPOZNANJA

Do teh zaključkov so prišli voditelji komunističnega režima v Jugoslaviji. Potem ko so skozi dvajset let negovali avtarkizem (samozadostnost) in ga ljudstvu in tujini prikazovali kot veliko pridobitev, so sedaj morali priznati, da niso upoštevali objektivne stvarnosti, ki diktira gospodarsko sodelovanje in integracijo ter upoštevanje najnovejših izsledkov znanosti in tehnologije. Zato »bo treba ekonomsko prisiliti naše delovne organizacije, da se bodo usposobile za enakopravno sodelovanje in za konkurenčni boj na svetovnem trgu, kajti takšno usposabljanje ni mogoče v izolaciji in avtarkizmu, temveč v neposrednem gospodarskem sodelovanju in tekmovanju« (Mijalko Todorović na seji osrednjega odbora ZKJ).

Medtem v beograjskem parlamentu že razpravljajo o novih zakonskih ukrepih, s katerimi mislijo izvesti gospodarsko reformo. Sprejet pa je že bil odlok o zvišanju mednarodnega tečaja dinarja. Od 1. julija dalje plačujejo jugoslovanske menjalnice 1000 din za en dolar (prej 750 din za en dolar) ter 160 dinarjev za 100 lir. V zvezi s to novo menjavo tujih valut je nastal v Jugoslaviji preplah. Ljudje so namreč začeli dvigati vloge iz bank in kupovati razne predmete. Po zagotovilih vlade, da bodo vloge revalutirane in da bodo cene ostale nespremenjene, se pojav ni več ponavljal. Za izvedbo reforme je Jugoslavija zaprosila Mednarodni denarni sklad za kredit 330 milijonov dolarjev.

To bi bil bežen prikaz novosti in posebnosti napovedane gospodarske reforme v Jugoslaviji, ki bo bistveno posegla v življenje in proračun posameznika, družin in podjetij. S kakšnim uspehom bo kronana ta preosnova, tega ne vedo niti njeni pobudniki. O enem dejstvu pa so si, kot zglede, končno na jasnem, namreč da jih bo ta usodni korak »med drugim stal kaj pogosto lagodnost in napore preobrate v načinu mišljenja in odločanja« ... »da je treba tudi v socializmu dobro in veliko delati, če hočemo bolje živeti«, kot stvarno ugotavlja ljubljansko »Delo« z dne 17. junija 1965 v svojem uvodniku »Kam sedaj?«.

EDUARDO FREI V ITALIJI

V Italiji se je več dni mudil na uradnem in privatnem obisku čilski predsednik Eduardo Frei. Sprejel ga je predsednik republike Saragat, v terek pa je Frei obiskal papeža Pavla VI.

Med razgovori z ministrskim predsednikom Morom je Frei stvarno predložil politično in socialno stvarnost v Južni Ameriki, ki zahteva naglih in temeljitih reform. Če teh problemov ne bo uspelo rešiti po demokratični poti, bodo dežele Latinske Amerike padle v objem revolucionarnih skrajnežev. Zato je pozval Italijo in ostale evropske države, naj pomagajo.

Med bivanjem v Italiji je Frei obiskal tudi Milan, kjer je stopil v stik s predstavnik italijanske industrije. Zanimal se je tudi za agrarno reformo v Italiji.

Francija povzročila krizo v SET-u

Izjalovitev bruseljskih pogajanj o financiranju kmetijskih pridelkov v okviru

Skupnega evropskega trga je zaustavila vsa prizadevanja za nadaljnje izvajanje rimskih pogodb. V bistvu je v Bruslju šlo za to, da se sestavi pravilnik o delovanju skupnega trga na področju kmetijskih pridelkov, pri katerem je Francija kot država z razvitim kmetijstvom zelo zainteresirana. Zahtevala je ureditev tega vprašanja do 30. junija, rok, o katerem so se sporazumeli lani decembra.

Ostale članice SET-a so bile v precejšnji meri pripravljene ugoditi francoskim zahtevam, če Francija pristane na to, da se ojači oblast evropskega parlamenta, ki naj bi upravljaval ravno ta kmetijski sklad, o katerem so se pogajali. Toda francoski predstavnik ni hotel o tem nič slišati in je ultimativno postavil gori navedeni rok. Ko je ta potekel, je pogajanja prekinil ter dejal, da bo njegova vlada temeljito preučila novi položaj in sprejela temu primerne ukrepe. Nato so pogajanja preložili na nedoločen čas.

Nekateri menijo, da se za tem stališčem pariške vlade skriva De Gaullova želja, da bi Francija izstopila iz SET-a. Toda proti tej možnosti odločno nasprotujejo francoski kmetje in tudi industrije. Bolj verjetno je zato, da bo Francija izkoriščajoča položaj, še naprej izsiljevala od ostalih članic ugodnost zase brez protiuslug in s tem povzročala nove težave.

Razprava o pokojninskem socialnega skrbstva

V senatu so začeli razpravljati o reformi pokojnin socialnega skrbstva. Predlagali so, naj bi se pokojnine socialnega skrbstva znova povišale za 30% in naj bi bile od minimalne vsote 20.000 lir mesečno dalje. Če bi se ta predlog uresničil, bi marsikateri socialni upokojenec zrl z večjim zaupanjem v bodočnost.

Naše sodelovanje pri sveti maši Prof. Alojzij Geržinič 50 letnik

Veliko smo že slišali in brali o naši sodelovanju pri daritvi svete maše, ki se nekaj tednov opravlja v našem mate-rijskem jeziku. Da bomo lažje premagali vidne težave, ki so vsaj v začetku družene s to novostjo, naj nas vzbudijo predvsem molitve, ki jih bomo v svo-jem jeziku glasno molili:

»Slava«. Slava je molitev angelskih zbo-rov. Angeli so jo peli nad betlehemo ko so oznanjali pastirjem Odr-ekovsko rojstvo in sveta Cerkev nas zdaj spodbuja, da to angelsko molitev glasno po-vedljamo pri sveti daritvi tudi mi: »Slava Bogu na višavi in na zemlji mir ljudem, in so blage volje...«

In potem vzklikamo Bogu: »Hvalimo te! Molimo te! Poveljujemo te!«

»Kajljucimo pa to veličastno hvalnico s pridržanimi vzkliki: »Zakaj edino ti si svet, edino ti Gospod, edino ti Najvišji,

Jezus Kristus, s Svetim Duhom v slavi Boga Očeta. Amen.«

Po molitvi in nauku, ki ga bomo slišali iz berila, evangelija in pridige, bomo prešli k veri, da Bogu, duhovniku, drug drugemu in morebiti navzočim, ki v veri oma-hujejo ali vere nimajo, glasno potrdimo, da: verujemo v enega Boga, Očeta vse-mogočnega, Stvarnika nebes in zemlje, vseh vidnih in nevidnih stvari. In v ene-ga Gospoda Jezusa Kristusa, edinorojenega Sina božjega...» In ko smo vse potrdili, kar nas vera uči, dodamo, da pričakujemo vstajenja od mrtvih in življenja v pri-hodnjem veku.

Potem, ko smo tako glasno, javno izpo-vedali svojo vero v enega Boga, Stvarnika vseh, se k Njemu obrnemo z iskreno proš-njo in ga prosimo pomoči za vse potrebe posameznikov in skupnosti, saj je Cerkev svet obsejajoče občestvo, zato je tudi mo-

litev pri sveti maši občestvena. Tu ne molimo več posameznik, ampak smo vsi zdru-ženi s Kristusom in prosimo nebeskega Očeta za večne dobrine: za moč, za vero, za vztrajnost in zvestobo in podobno.

Zdaj smo se Bogu Očetu že toliko pri-bližali, da mu po mašnikovih rokah ponu-dimo naše darove: naše delo in trpljenje, naše molitve in radosti ter naše skrbi...

In ko se mašnik obrne k nam s prošnjo: »Molite, bratje, da bo moja in vaša daritev prijetna Bogu vse-mogočnemu...« mi s vso iskrenostjo odgovorimo: »Naj sprejme Gos-pod daritev iz tvojih rok v slavo in čast svojemu imenu in na korist vsej svoji sveti Cerkvi.« Ali ni po vsem tem na mestu naš odgovor, da na mašnikova po-vabila: »Kvišku srca!« vzklikamo: »Imamo jih pri Gospodu!« »Zahvalimo se Gospodu našemu Bogu!« »Spodobí se in pravično je!«

In potem je tudi primerno in razum-ljivo, da se pridružimo vsej množici ne-beških zborov in z njimi prepevamo hval-nico: »Svet, svet, svet, si ti Gospod, Bog nebesnih čet. Polna so nebesa in zemlja tvoje slave. Hozana na višavah. Blagoslov-ljen, ki prihaja v imenu Gospodovem...«

To ni samo opomin, On res prihaja! In čim bolj se bliža sveti trenutek, tem bolj goreče molimo duhovnik za sveto Cer-kev, svetega očeta, škofo in za vse... Tak-krat moliti tudi za nas okrog stoječe... sebe in vse priporoča Materi božji, apostolom, mučencom in vsem svetnikom, naj pri Bogu prosijo za nas...

Nato: posvečenje. Jezus je na oltarju skrit pod podobo kruha in vina... V teh najsvetejših trenutkih se duhovnik spomni onih, ki so šli pred nami v večnost... Kako skrbna mati je sveta Cerkev! Teh, ki si sami ne morejo več pomagati, se spomni prav zdaj in milo prosí: »...Deni jih, Gos-pod, na kraj hladu, luči in miru...«

Za tem pa »Oče naš...« Ali se vam ne zdi, da smo kakor apostoli zbrani okrog Jezusa in molimo z njim: »...in ne vpelji nas v skušnjavo?« Zavemo se svoje greš-nosti in to izpovedujemo ko z besedami Janeza Krstnika prosimo: »Jagnje božje, ki odjemlješ grehe sveta, usmili se nas!«

In ko vidimo, da Jezus odpušča sedem-krat sedem in je pripravljen priti k nam, ponavljamo stotnikove besede: »Gospod, nisem vreden, da greš pod moje streho...«

Tedaj se zgodi čudež: Gospod se skloni k človeku in prestopi prag njegovega srca šepetajoč tolažilne besede: »Nisem prišel iskat pravičnih, ampak grešnike...«

Ob koncu bomo prejeli še blagoslov v imenu Svete Trojice in prelep pozdrav: »Pojdite v mir!«

Ali ne bo na ta način nad vse pričako-vanje lepo naše sodelovanje pri daritvi svete maše?

Vladno opozorilo kmetom

Ministrstvo za zdravje je spričo števil-nih zastrupitev s protiparazitnimi sredstvi poslalo vsem nadzorstvenim organom opo-zorilo, naj skušajo z vsemi mogočimi pro-pagandnimi sredstvi obvestiti kmetovavce pred hudo nevarnostjo, ki jo predstavlja nepravilna uporaba protiparazitnih prahov in tekočin. Predvidene so stroge kazni za kršnje. Protiparazitna sredstva naj bi uporabljali le izvedenci-kmetovavci, ki do-bro vedo, kakšno nevarnost predstavlja prekomerna uporaba teh sredstev.

v trajen spomin

katikanskih in civilnih osebnosti v Rimu je uspešno posredoval za rešitve ljudi, ki so zaradi svoje narodnosti trpeli krivico. Pomagal je tudi takim, o katerih je vedel, da proti njemu rovarijo. Samo o njegovem delovanju ter o ogromnem delu, ki ga je izvedel za rešitve procesa pred posebnim sodiščem v Trstu leta 1942 za rešitve čim-večjega števila obtožencev, bi bilo mogoče spisati dolgo knjigo.

Dr. Kralj je bil med tistimi redkimi, ki so spoznali vso nevar-nost komunističnega gibanja že takoj po prvi svetovni vojni. Vsa leta svojega političnega delovanja je stalno opozarjal na veliko ne-varnost komunizma ter svaril pred kakršnim koli sodelovanjem z njim. Pri tem se je opiral na papeževe enciklike ter na dogodke, ki so spremljali komunizem povsod po svetu, kjer se je uveljavil ali skušal uveljaviti, tako v Rusiji, na Madžarskem, v Mehiki in Španiji. Bil je naklonjen široki socialni politiki in korist kmeta in delavca in obče revnega človeka, toda v svobodnem in demokratskem sistemu. Komunizem se mu je zdel prav tako nečloveški kot fašizem ali celo bolj. Jaz, ki sem preživel s Kraljem z ramo ob rami skoro 25 let, lahko mirno trdim, da ni nikdar okleval v svojem stališču do komu-nizma. Komunizem je bil zanj nekaj bistveno slabega in po tem se vedno ravnal.

Dr. Kralj je odšel leta 1943 v Rim, da bi tam pričakal zaveznike, pravejal z njimi stike ter jih pravilno informiral o položaju slovenske manjšine na Primorskem. Kakor vedno, je tudi ta njegova poteza bila izredno daljnovidna in modra. Dejstvo je, da se mu je kmalu po prihodu zaveznikov v Rim, posrečilo stopiti v tesne stike s polk. Bowmanom, ki je pozneje igral zelo važno vlogo v Trstu kot višji zastnik za civilne zadeve. Polkovnik Bowman se je po vojni večkrat pritožil, da mu je zmanjkala opora, ki si jo je bil zagotovil v Rimu pri dr. Kralju. Kdor je pokojnika in njegove sposobnosti poznal, je prepričan, da bi se bile stvari v Trstu in Gorici verjetno drugače razvijale, če bi dr. Kralj ostal živ.

Spominska brošura bo vsebovala daljši članek prof. Antona Kacina. V njej bo v njem po političnem uvodu orisal življenje in delo pokoj-nega dr. Kralja. Prispevke so poslali tudi bivši jugoslovanski minister za zunanje zadeve, dr. Milan Komar, profesor na kato-liški univerzi v Buenos Airesu ter dr. Alfonz Čuk, ki je dolga leta sodeloval s pokojnikom in je zdaj univerzitetni profesor v Združenih državah.

Ob koncu bo še nekaj Kraljevih člankov in odlomkov iz Madžarskega almanaha za leto 1923 in leto 1924, iz brošure »Boji majhnega naroda«, uvodnik iz »Goriške straže« leta 1924 pod naslovom »Smisel našega boja«, članek »O narodu« iz »Socialne manjšanke«, uvodnik iz »Slovenca« z dne 14.2.1939 »Slovenska manjšina Italiji ob krsti Pija XI.«, članek iz vatikanskega dnevnika »Osser-vatore Romano« z dne 24. in 25. decembra 1944 »Dvajset stoletij v zgodovini slovenskega naroda« ter odlomke iz revije »Rast« iz leta 1925.

Ceprav bo knjižica opisovala le v glavnih obrisih ogromno delo, ki je pokojnik izvedel, si bodo vendar bralci lahko ustvarili na osnovi pravega gradiva vsaj povprečno sliko o izredni osebnosti pokojnega manjšinskega voditelja.

Dr. TEOFIL SIMČIČ

MEJA 27

Za božjo voljo, kaj poveš! Torej je molnik še v župnišču?«

»V župnišču ga ni. Pravkar je šel v gostilno in od ondov v gostilno.«

»Sršenka se je ugriznila v jezik: »Spet so se zmotili Bogatajevi. Ti pa res nimajo sreče! Včeraj so me klicali in mi izročili pismo, da sem nesla orožnikom v Bistrico. Rekli so mi, da je pismo strogo zaupno in da ga ne smem nikomur zaupati, ker bi meni ne bi nikomur zaupali, ker jaz jaz edina, ki znam molčati. Zato te prosim, da o tem nikomur nič ne poveš. Hkrati so mi naložili pol prašiča mačelnika orožniške postaje, da bi žup-niku bolj gotovo noter potlačil. Pri Bo-gataju je včeraj in danes ves svet govoril, da so župniku urc štete in da bodo žan-rtvi še danes za vselej odgnali s Sle-strašnice. Jaz sem že opoldne videla pri njem dva orožnika. Mislila sem, da bo to vse res, kar so govorili. Zbala sem se, da bomo ostali v nedeljo brez maše. Zato sem na to tudi nekatere ljudi opo-zorila, da v nedeljo ne bi izgubljali pota v Slestrašnico. Zdaj pa vidim, da sem se

pregančila. Človek ni nikoli dovolj previden. Vendar še ni gotovo, da sem se zmo-tila. En dan preje ali pozneje ni dosti razlike. Kaj meniš ti, mežnarica? Jaz mi-slim, da župniku tokrat tudi molitev ne bo dosti pomagala. Se je le preveč zaletel.«

Sršenka je že hotela z dolgim nosom oditi iz mežnarice, a že pri vratih se je skoraj zaletela v župnika, ki je ujel pre-cejšnji del njenih izpovedi.

»Um Gottes Willen!« (*) se ga je pre-strašila kajžarica. »Samo, da se vam ni nič hudega zgodilo! Tako zelo sem bila v skrbeh za vas, da sem v tem vremenu prišla vprašat mežnarico, kaj je z vami, ko ljudje vse križem govorijo, da nas boste morali zapustiti. Je res velika sreča za nas, da vas nisimo izgubili.«

Da župnik ne bi dvomil o njenem ne-nehnem strahu zanj, se je kajžarici po-srečilo celo nekaj solz iztisniti na pre-strašeni in skremženi obraz.

»Namesto da bi se silili na jok, mi rajši povejte, kdo bo dobil drugo polovico prašiča! Vi ali prejšnji učitelj?«

Ne le pismo, temveč tudi pol prašiča

(*) Za božjo voljo.

Prof. Alojzij Geržinič, ki živi od leta 1948 v Argentini, je na Tržaškem zelo zna-na osebnost med slovenskimi kulturnimi krogi. Saj je leta 1944 na povabilo organi-zatorja slovenskega domobranstva na Pri-morskem polkovnika Kokalja prišel v Trst, da bi na področju Primorske organiziral slovensko šolstvo. Tako je septembra 1944 vodil tečaj za slovenske učitelje, diplomirane na italijanskih učiteljskih. Decembra meseca istega leta je enak tečaj vodil tu-di v Idriji. Z novim letom 1945 pa je prof. Geržinič prevzel organizacijo slovenskega šolstva v tržaški pokrajini. Na tržaškem radiu je vodil tečaj slovenščine za Slovence, glasbene in literarne oddaje.

Pod zavezniško upravo je sodeloval pri sestavljanju slovenskih učnih knjig ter poučeval na slovenskih srednjih šolah. Te-daj je napisal zgodovino novejšje slovenske literature. L. 1946 je prevzel mesto profe-sorja na begunski slovenski šoli v Servi-glianu pri Ascoli Piceno in nato z drugimi vred emigriral v Argentino, kjer je sedaj zaposlen v knjižnem založništvu Kapelusz.

V Argentini je g. jubilant eden od steb-rov slovenskega kulturnega življenja. Bil je med soustanovitelji revije Vrednote in njen urednik, prav tako med soustanovi-telji Slovenske kulturne akcije, v kateri je vodja njenega glasbenega odseka. Glas-beno zelo izobražen, je sestavil oratorij »Baraga«. Zelo obvlada tudi šahovsko igro.

S svojimi sestavki je obogatil praktično vso izseljenko literaturo, ki izhaja v Ar-gentini. Zlasti pa vedno sodeluje v revijah Meddobje, Duhovno življenje ter Katoliški misijoni. Osebnost zelo skromen ter istoča-sno globokega duhovnega življenja ves čas, odkar je v Argentini, vse svoje sile po-sveča slovenski Katoliški akciji. Že dolgo vrsto let je predsednik njenega osrednjega odbora.

Tak je prof. Geržinič: slavist, književnik, kritik, glasbenik, šahist, organizator, pre-davatelj, zlasti pa človek krščanskih načel, na katerih gradi svoj duhovni svet. Naj bi mu bilo dano še dolgo razvijati svoje izredne umske sposobnosti v korist svo-jega ljudstva. —Jk

Naslovi filmov

»Troppo caldo per giugno«, »Nude per amare«, »Alta infedeltà«, »Le donne sono deboli«, »Piaceri del sabato notte«, »Sexy al neon«, »Extra-coniugale«, »Un'estate di amore« itd. Lahko bi našli celo vrsto podobnih naslovov, ki najbolj nazorno ka-žejo, do kam je prišla danes italijanska kinematografija.

Daleč je že doba, ko se je častno pred-stavila svetu z neorealističnimi filmi. Re-žiserji, ki so jo takrat dvignili na stopnjo drugih velikih kinematografij v svetu, so danes ali izgubili svoje ustvarjalne sposo-bnosti ali izbrali druge, lažje poti.

Rossellini, ki nam je dal mojstrovini »Paisà« in »Rim, odprto mesto«, kaže z vsakim novim filmom padec navzdol in težko je predvidevati, če se bo ponovno dvignil.

De Sica, avtor filma »Tatovi koles«, sle-di Rossellinijevemu zgledu, čeprav nam tu pa tam da kak film, ki zbudi precej odmeva, nikakor pa ne dosega slovesa nekdanjih.

Fellini je sicer ohranil v sebi umetniško sposobnost, vendar so njegovi filmi tako redki, da ne zadostujejo za dvig italijan-ske kinematografije, čeprav odnese reži-ser vsako leto celo kopice raznih nagrad. Visconti, Germi, Castellani živijo le še v blesku nekdanje slave.

Sicer imamo tudi danes dobre režiserje, ki ustvarjajo uspešne filme, vendar so ti filmi v razmerju z drugimi kot ena proti sto. Spolnost, prikazana in obravnavana na vse mogoče načine, je postala glavna snov, ki je razvidna že v samem naslovu.

Nemški časopis »Die Welt« je pred krat-kim zapisal: »Doba filmov z umetniško vrednostjo je v Italiji že dokončno zašla. V kinematografiji se je pojavilo šest raz-ličnih vrst, ki pa kažejo vse zelo slab okus: filmi sexy, zgodovinski kolosi, we-estern, filmi groze, filmi "sketches" in ta-kozvanj parodija-filmi ("Lawrence Arab-ski" - "Totò Arabski").«

Vse to prav gotovo ne dela časti itali-janski kinematografiji. Kaj se je zgodilo, da so režiserji in z njimi nekateri igravci padli tako nizko? Ali res prevladuje nad vsem ostalim želja po čim večjem in laž-jem dobičku?

Danes ni več reklamnih lepakov, ki so povsod pritegovali pozornost vseh mimo-idočih in so nekateri kar pasli oči na njih. Filmski producenti so našli drugo sred-stvo, ki naj bi močno vplivalo na film-skega gledavca: naslovi filmov so začeli postajati čedalje drznejši in prav tako vabljivi kot napis.

Vzemimo na primer film »Za pest dolar-jev«. Kako so ga predstavili? Priljubljeno propagandi. Glavna značilnost tega filma je prikazati v ozračju strahotnega nasilja celo vrsto zločinov, kateri so opisani in prikazani s surovim in krvočelnim real-nim smislom. Katerega gledavca, zlasti mladega, ne bi te besede vabile? In takih primerov je nešteto.

Če se ozremo nazaj, v zadnjo filmsko sezono, opazimo, da so prevladovali filmi, v katerih je igrala seksualnost — prikrita ali očitna — glavno vlogo. In žal nič ne kaže, da bi filmski ustvarjalci izbrali dru-go pot. Edino upanje je še v tem, da bo morda občinstvo nekega dne do grla sito teh filmov, ki ne bodo tedaj več pomenili trgovskega dobička. Je ta dan blizu ali daleč od naše sedanosti? Kdo ve!

Mira

V Kanadi

V kanadskih katoliških krogih je vzbudila veliko zanimanje objava o namera-nju združitvi anglikanske Cerkve s kanadsko Cerkvijo. Apostolski delegat v Ot-tawi msgr. Pignedoli je izrazil zadovolj-stvo katoliške Cerkve nad nameravano združitvijo.

Končno je mežnarica župnika opozorila, da je videla iti proti župnišču neznanega, sumljivega, mladega moškega. Ker so bili prav tedaj orožniki v mežnariji, ni mogla opazovati, kam je neznanec zavil.

Dušebrnič je mežnarico ponovno pohvalil, da nič ne uide njenim skrbnim očem in ji zaupal, da je tisti neznanec njegov novi gost. Hkrati jo je prosil, naj gre v gostilno in prinese v župnišče večerjo za oba, kakor se je pravkar domenil z gostilničarko.

»Ga ne maram siliti v gostilno, ker ne pozna ljudi,« se ji je opravičeval že pri vratih. »Ljudje itak že preveč govorijo o meni in bi še več, če bi ga videli.«

»Imate čisto prav! Jaz tudi tako mislim,« je mežnarica bila z župnikom enakih mi-sli. Le to je še hotela vedeti, ali novi gost tudi mašo bere.

Ko ji je župnik povedal, da zna Nace kvečjemu streči mašniku, je mežnarica naglo zamenjala predpasnik in šla po jed v gostilno. Mudilo se ji je, da bi že sko-raj povedala gostilničarki, kako sta se pri njej pravkar srečala župnik in Sršenka. Pa tudi župnikovega gosta bi rada kmalu od blizu videla.

(se nadaljuje)

